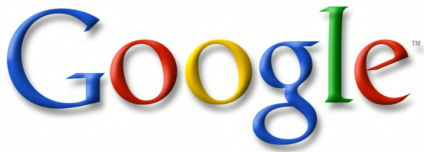

DR. S. PICCARDT.

Een Gelukkig Levensteeken.

1875.
GOES. — F. KLEEUWENS & ZOON.

Ex-libris
Charles Atwood
Kofoid

EEN GELUKKIG LEVENSTEEKEN.

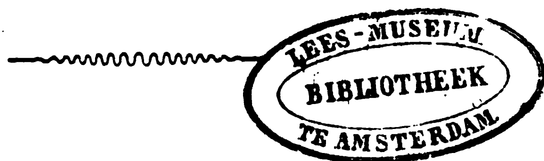
DE PROEFTOCHT DER EERSTE MAILBOOT van VLISSINGEN naar SHEERNESS,

beschreven door een tochtgenoot;

MET EENIGE BIJLAGEN BETREFFENDE DEN NIEUWEN MAILDIENST.

DOOR

Dr. S. Piccardt.

Goes. — F. Kleeuwens & Zoon.
1875.

Aan

Zijne Koninklijke Hoogheid

PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN,

Eere-Voorzitter der Stoomboot-
maatschappij „Zeeland",

door wiens krachtige medewerking de nieuwe
maildienst tot stand kwam,

wordt dit verslag van
den proeftocht

met

gevoelens van erkentelijkheid en hoogachting

eerbiedig opgedragen

door

Z. K. H. onderd. Dienaar,

S. PICCARDT.

De aanleiding tot het Feest.

Wij leven in den tijd der feesten. Er zijn er, die daarvan een grief maken en onze dagen van wuftheid, materialisme, en wat niet al meer beschuldigen. Zou het echter niet een gelukkig verschijnsel zijn? Dat de zucht tot feestvieren in alle naturen ligt, kunnen kinder-, muziek-, landbouw-, nijverheids-, ja zelfs zendingsfeesten getuigen. En waarom dan niet aan den drang des harten voldaan, waar zijne uiting binnen de perken blijft en van het leven genieten doet? Doch er is meer. De feesten van onzen tijd hebben niet zelden ernstige beteekenis, als zij hun oorsprong vinden in gelukkige omstandigheden, in heilspellende gebeurtenissen. Meermalen zijn ze de aangename getuigenis van blijde ervaring of schoone verwachting. Dan ook verdienen zij eene breede vermelding, opdat hun oorsprong voortdurend worde gedacht. En hunne geschiedenis is meer dan een verhaal van wat zij genoten, die er deel aan namen; het is een gedenkteeken door dankbaarheid en waardeering opgericht.

Ook het feest dezer dagen te Vlissingen aangevangen en te Sheerness voortgezet, draagt dit karakter. Het was het natuurlijk uitvloeisel van een feit, dat, wij vertrouwen het, steeds in belangrijkheid en beteekenis winnen zal. Tallooze malen reeds is het gezegd, dat de toekomst van Vlissingen met het belang van geheel Nederland in het nauwste verband staat; maar het kan niet genoeg herhaald worden, dat dit feest, aan de zuidelijke grens des lands gevierd, niet voor eene enkele stad of voor ééne provincie, maar dat het voor het gansche nijvere en handeldrijvende Nederland een gelukkig oogenblik was, omdat de weg tot toenemend welvaren voor allen werd geopend.

Bijna zijn twee jaren verloopen sedert het feest der inwijding van de Vlissingsche havenwerken. 't Was een recht blijde dag, die, waarop Z. M. onze geëerbiedigde Koning, in gezelschap van den edelen Prins *Hendrik*, de kolossale zeesluis, een meesterstuk van waterbouwkunde, binnenstoomde en aan de Zeeuwen, aan geheel zijn volk, het bewijs gaf zijner belangstelling in de ontwikkeling hunner levensbronnen. Zij mogen, naar de meening van sommigen, hoog gestemd geweest zijn, die juichtonen, die toen werden aangeheven, — zij waren gerechtvaardigd door de welgegronde verwachting, verbonden aan de belangrijke werken, die

nooit zouden ondernomen zijn, indien geene wijze berekening de toekomstige waarde daarvan had aangewezen.

Maar hoeveel moest er nog gedaan, hoeveel kracht moest er nog ontwikkeld worden, eer dat alles werkelijkheid kon zijn, wat zich hier in een liefelijk verschiet vertoonde. Vlissingen, de door de natuur zoo bevoorrechte zeehaven, werd door de kunst tot een hooger rang verheven. Naast haar veilige reede kan zij nog zooveel meer onzen koopvaarders aanbieden. Sluizen van merkwaardige capaciteit verleenen toegang aan de grootste zeekasteelen. Ruime en diepe bassins bieden leg- en losplaatsen aan, zooals geen handelsstad in Nederland die bezit. Uitgestrekte terreinen daarom henen, in onmiddellijke aansluiting aan het Zuiderspoorwegnet, leveren alles op, wat de milde aanvoer onzer koopvaardijvloot noodzakelijk kan maken. Vlissingen kan nu het uitgangspunt worden voor den handel van geheel Europa, voor toenemende handelsrelatiën met andere werelddeelen. Zoo kort, zoo veilig, zoo altijd toegankelijk is geen andere handelsweg. Waarlijk, het zijn geene herschenschimmen, als men zich overtuigd houdt, dat de schatten, aan de Vlissingsche werken te koste gelegd, in oneindige vermenigvuldiging zullen terugkeeren.

Maar al aanstonds deed zich de vraag op:

zal het ontbrekende aan deze werken ras worden aangevuld? Zal de ondernemingsgeest geprikkeld worden, om op de haven van Vlissingen zijne aandacht te vestigen? Zal een onpartijdig oordeel, de uitnemendheid van deze handelshaven erkennende, alle stemmen tot zwijgen brengen, die zich, om welke reden dan ook, twijfelend verheffen? Die vragen konden wel geene afbreuk doen aan eene zoo billijke feestvreugde, maar zij deden den bedachtzamen de vervulling van zoovele schoone uitzichten eerst aan een later tijdperk verbinden.

Zij hadden goed gezien, die ons tot geduld aanspoorden, op het feest van Vlissingens wedergeboorte. Na de luidklinkende feesttonen volgde eene doodsche stilte. 't Is waar, men kon zich verblijden, als de zwaar beladen O.-I. vaarders naar Middelburg kwamen opvaren; als een enkele maal onze handelaars, ja zelfs een ondernemend Belgisch reeder (*) hunne schepen van Vlissingen lieten vertrekken. Men kon zich vleien met allerlei verwachtingen tengevolge van plannen, die beraamd en onderhandelingen, die gevoerd werden, maar dat alles strekte, wel verre van te bevredigen, veel meer tot versterking van den wensch naar krachtiger uitbreiding en doortastender maatregelen. Niemand ont-

(*) de heer *Th. C. Engels*, directeur der assurantie-maatschappij der Belgische Lloyd en reeder te Antwerpen.

kende, dat er nog menig bezwaar moest worden uit den weg geruimd. Zou er nog mogelijkheid zijn, dat Vlissingen ook in het bezit kwam van het onmisbare droogdok, door de Eerste Kamer zoo ter kwader uur afgestemd? Zou men op verlaagde tarieven voor het vervoer langs den spoorweg mogen hopen? Zou vermindering van kosten de schepen naar de nieuwe leg- en losplaats lokken? Bovenal, zou een brug over den oceaan, zooals men het terecht noemt, Vlissingen van een uithoek tot een doorgangsplaats maken? In de oplossing van dat alles, dat nog onzeker was, en daarin alleen, lag de vervulling der verwachting, dat de kostbare werken de gewenschte renten zouden opleveren.

Maar wat stond dan aan die oplossing in den weg? Het antwoord op die vraag ligt ten deele voor de hand, omdat ieder weet, dat alles, wat langs omslachtige wegen of door groote kapitalen moet verkregen worden, meestal lang op zich wachten laat. Ook hier waren protectionnisten *pûr sang*, die, alles liefst van anderen verwachtende, van de Hooge Regeering het initiatief wilden zien uitgaan, waar anderen het heil van eigen krachtsontwikkeling, van zelfhulp verwachtten. De strijd over het beginsel hield de poging tot leven wekken op. Doch ook andere redenen droegen tot vertraging bij. De overtuiging scheen nog niet algemeen te wezen, dat

toenemend leven te Vlissingen, een Nederlandsch, een Europeesch belang is. Er waren er, die beweerden, dat leven hier tot kwijning elders zou leiden, en het was zeker alleen philantropie, geen eigenbelang, die daartoe niet wilde medewerken. Toen de Kamer van Koophandel in de tweede koopstad des Rijks menigeen aan het wankelen bracht, omtrent de uitnemendheid der Vlissingsche haven boven anderen, werd een steen op den weg gelegd, die niet zoo aanstonds kon opgeruimd worden. Voor velen scheen het, dat men niet aan uitbreiding maar aan verplaatsing van handelsverkeer dacht, dat het niet de bevordering gold van een nationaal belang, maar de bevoorrechting van den een boven den ander. De minste aanleiding, die er kwam om eene aanmerking op Vlissingens haven te maken, werd breed uitgemeten en iedere eenigszins geslaagde proef langs anderen weg, als een zegevierend bewijs tegen de nieuwe haven luide vermeld. Bijna zou men aan kleingeestigheid of egoïsme gedacht hebben, indien niet de bekende loyauteit van den Nederlandschen handelsstand zulke gedachten verre verwijderd had.

Doch laat ons in dat onderzoek niet verder doordringen, nu een eerste maar krachtig levensteeken van betere gedachten getuigt. Het is zeker dat, tegenover alles wat de opkomst

van Vlissingen nog bleef belemmeren, slechts één radicaal geneesmiddel aan te wijzen was. Daden en feiten moesten spreken, handelingen de ongunstige vermoedens en oordeelvellingen beschamen. Kon eene wisselende opinie door aanvankelijke uitkomsten tot vastheid worden geleid, dan zou het ongeloof beschaamd en de naijver tot zwijgen gebracht worden. Eene verbinding met Engeland, van onze spoorweglijnen met de Engelschen, werd daartoe, als eerste stap, gevorderd. Het kwam er op aan welberekende proeven te nemen, die eendrachtige samenwerking zouden uitlokken. In betrekkelijk kleine beginselen kon de grond tot verderen opbouw gelegd worden. Was eenmaal die geregelde verbinding daar, het overige zou niet uitblijven. Een geregelde maildienst bevatte in zich de kiem van oneindig veel. Verzekering van internationaal verkeer en het nauwer toehalen der banden, die verschillende volken vereenigen. Aan onze nijverheid en landbouw een onbelemmerde weg geopend om, sneller en zekerder dan langs anderen weg, de vreemde markten, de Engelsche in de eerste plaats, te naderen. Als gevolg daarvan eene vermeerderde productie, die het volkswelvaren in alle richtingen uitbreidt. Al verder toeneming van den transito-handel, die leven en werkzaamheid, die veelzijdig voordeel aanbrengt. En komt eenmaal, wij hopen ras,

de postgemeenschap, via Vlissingen, tot stand, een onwaardeerbaar voordeel zal er gelegen zijn in het niet langer afhankelijk zijn van vreemden. Waarlijk, wij behoeven niet meer te noemen om de meening te staven, dat, indien slechts met dien maildienst kon begonnen worden, de dageraad van eene rijke toekomst aanbreken zou.

Door wien, van waar, op welke wijze zou de stoot komen, waarop men wachtte? Er werd veel over gesproken en geschreven, maar vruchten daarvan zag men niet. De moedeloozen begonnen te wanhopen, de anti-Vlissingers dachten aan de ure der rechtvaardiging, doch, terwijl de hopenden naar alle kanten uitzagen, was in de stilte reeds een plan gerijpt, dat alle vrees beschamen zou.

Men beschuldigt ons volk wel eens van al te groote bedaardheid, waar anderen voortsnellen en doortasten. Het is waar, wij zijn niet zelden te koud, te langzaam, te deftig. Wij hebben wel eene geschiedenis, die zegt, dat voor Nederlanders willen en kunnen hetzelfde beteekent, maar die ook leert, dat tusschen willen en handelen vaak een zeer lange weg ligt. Gelukkig is het ook eene eigenschap van ons volk, zich gaarne aantesluiten aan goede voorgangers. Ja, wij mogen het met fierheid zeggen, gelijk de Nederlanders zich immer schaarden om die

dapperen, die in oogenblikken van gevaar en nood voorgingen, zoo waren zij ook steeds gereed hun terzijde te staan, die het volkswelvaren hunne beste krachten wilden wijden. Het moge waar zijn, dat men bij ons, in het algemeen, niet tot een spoedig besluit komt, wij hebben echter ook onze voortvarenden, die ter rechter tijd weten te handelen. Aan dezulken danken wij de stoomvaart-maatschappij *Zeeland*, die den maildienst op Engeland te Vlissingen heeft tot stand gebracht.

En hier denken wij, in de eerste plaats, aan het vorstelijk voorbeeld, dat zoo terecht navolging wekte. Regeeringen kunnen geen leven geven, maar vorsten kunnen bezielen. Wetten kunnen geen lichaam in beweging brengen, maar vorsten kunnen, door hun voorgang, daaraan de gewenschte richting geven. Dat is onze ervaring. Een eerste *Willem* drong zijn volk tot een volhardenden strijd voor vrijheid en onafhankelijkheid, een andere *Willem I* was onvermoeid in de behartiging van alles, wat het stoffelijk welvaren van het weder bevrijde volk kon verhoogen. Een *Hendrik van Oranje* was de held van een tijdperk, in meer dan een opzicht de gouden eeuw van Nederland geheeten, een andere Prins *Hendrik* is, door zijn voorbeeldig streven, de trots van zijn volk en het sieraad van zijn tijd. Aan dezen laatsten, aan hem,

wien wij zoo gaarne deze regelen wijden, heeft reeds zoo menige nuttige en schoone instelling haar ontstaan en haar duur te danken; aan zijne energie, aan zijne medewerking zijn wij ook de maatschappij *Zeeland* verplicht. Het behoeft niet meer in het breede vermeld te worden, hoe van hem een denkbeeld uitging, welk een steun hij aan de oprichters dezer maatschappij verleende; maar het moet hier nog eenmaal dankbaar worden herhaald, dat, zonder hem, de nieuwe levensdag voor Vlissingen waarschijnlijk nog lang niet zou aangebroken zijn.

Is het een plicht der dankbaarheid van hen te gewagen, die den Prins in de volvoering van het groote werk ter zijde stonden, dan mogen wij vooral op onzen *Tak Van Poortvliet* wijzen, die, een Zeeuwsch belang bevorderende, het geheele Vaderland een onwaardeerbaren dienst bewees. Als man van initiatief en van energie sloeg hij de hand aan het werk en hielp hij, trots alle moeilijkheden, de zaak in het leven roepen. Het zal niemand zijner medearbeiders beleedigen, als wij zijn naam hier vóor anderen nederschrijven, waar wij den oorsprong van ons feest vermelden. Voorzeker, hij mag er zich van overtuigd houden, dat, wie hem ondankbaar bejegende, het hart van alle weldenkenden warm voor hem klopt. Wij houden ons overtuigd, dat hij een open oog ook voor

deze belangen zal houden, al treedt hij niet langer als *Zeeuwsch* vertegenwoordiger in 's lands vergaderzaal op. En onze provincie heeft slechts op zijn aandeel, in het tot stand brengen van den maildienst, te wijzen, om den trots te rechtvaardigen, dat zij zulk een burger den haren noemen mag.

De billijkheid vorderde, dat wij, de aanleiding tot het feest beschrijvende, ook van personen spraken, die er den grond toe legden. Wij meenen genoeg gezegd te hebben om te doen zien, dat de opening der mailvaart feestelijk verdiende gevierd te worden. Het was daarom eene gelukkige gedachte van de Koninklijke Nederlandsche Stoombootmaatschappij, aan wie de directie der nieuwe onderneming is opgedragen, aan die opening een proeftocht te laten voorafgaan, waarop een aantal genoodigden zich zouden kunnen overtuigen, dat er niets was verzuimd om den aan te vangen dienst aan het doel te laten beantwoorden. De 19 Juli was daartoe bestemd, terwijl eene feestelijke samenkomst te Vlissingen den tocht zou voorafgaan. Wij kunnen thans zeggen, dat het feest werkelijk een feest was, en dat, in meer dan een opzicht, de proeftocht de aanleiding tot dat feest wettigde. Van een en ander geven wij hier een kort verhaal. Nieuwe dingen zullen wij niet aan den dag brengen, want reeds is meer dan een

uitmuntend verslag van de feestviering gegeven. Maar hoe nauwkeurig en opgewekt ook de dagbladen daarvan gewaagd hebben, de herinnering aan den merkwaardigen tocht, aan den feestelijken dag, mag niet met zoovele anderen ras voorbijgaan. Daarom wagen wij het, na al het geschrevene een, zoo wij hopen, meer blijvend gedenkteeken op te richten. Met dankbaarheid ontvingen wij dan ook de verzekering van den edelen Prins, dat de opdracht van deze feestgeschiedenis welwillend door hem werd aanvaard. En wij vertrouwen, dat aan dit verhaal ten minste deze waarde niet zal ontzegd worden, dat het aan allen verkondigt, hoe het nakroost van een kloek en ondernemend voorgeslacht aan dit karakter getrouw is gebleven, en een gelukkig levensteeken heeft opgericht, dat, van moed en kracht en volharding getuigende, naar eene schoone toekomst heen wijst.

In het havenstation.

Gedurende den langen tijd van wenschen en hopen heeft men wel eens gezegd, dat de exploitatie-maatschappij de wenschen en uitzichten van Vlissingen niet in de hand werkte. Laat men niet zeggen, dat zij niet zorgde gereed te zijn met eene richtige administratie, zoodra er maar een begin van leven kwam. In October 1873 trok reeds een chef, van hulppersoneel en wat verder noodig is voorzien, het havenstation binnen en vestigde zich achter het loket, dat, helaas! niet bestemd was vooreerst geopend te worden. 't Moet een verkwikking voor dien ambtenaar geweest zijn, toen hij, in plaats van de echo zijner eigen stappen, die der menigte hoorde, die als het ware aankondigden, dat het stationsgebouw nu werkelijk in gebruik komen zou. Inderdaad, het was jammer voor die zoo goed ingerichte lokalen, dat ze niemand dienst deden. Misschien had het zijne goede zijde, omdat er bij nieuwe stichtingen nog wel eens wat te veranderen en te verbeteren valt. Men had althans de gelegenheid om overgebleven of nietverwachte gebreken op te merken, daarin te voorzien en dan gereed te zijn, als het stationspersoneel uit zijne werkelooze acti-

viteit verlost werd. Wij meenen, dat van die gelegenheid een goed gebruik is gemaakt en mochten bij onze aankomst al aanstonds de opmerking maken, dat men nu niet, zooals bij de opening der havenwerken, met de voeten door het water badende, aan al de wisselvalligheden van het weder zich blootstellen moest. Proeven op het geduld kunnen een veelzijdig nut hebben. En gelukkig als ze eindigen in eene zoo schoone oplossing. Wij willen ten minste hopen, dat die breede schare, op 19 Juli in het havenstation te Vlissingen vereenigd, eene profetie zal geweest zijn van een zich uitbreidenden stroom van menschen, die den nieuwen internationalen weg bevolken zal.

De Koninklijke stoomboot-maatschappij was niet karig geweest met hare invitatiën. Tal van autoriteiten, eene menigte vertegenwoordigers van den handelsstand en van aanverwante maatschappijen waren genoodigd. Voor de dagbladpers was met de meeste vrijgevigheid gezorgd, zoodat we in bijna iederen hoek van de stationslokalen reporters zagen, die nauwkeurige aanteekening hielden van de aankomenden, of reeds hunne telegrammen gereed maakten om niet te laat te komen. Van aandeelhouders in de nieuwe maatschappij scheen het aantal niet zoo groot te zijn. Bedillers, zooals men ze altijd aantreft, vonden dit

vreemd, en anderen, die misschien zelve ontevreden waren, maakten er zelfs een verwijt van. Zij hebben er echter niet aan gedacht, dat hier van een verstandigen maatregel sprake kon wezen. Immers een tocht met aandeelhouders zou niet, zoo als nu, den nieuwen dienst een zoo onpartijdigen lof hebben kunnen bereiden; men zou in de aanprijzing der onderneming eene poging van het eigenbelang hebben gezien. Daarvan is nu geen sprake. Zoo hebben de teleurstellende levenservaringen ook een vertroostende zijde. En het is immers het best die steeds te zoeken!

Men zegt, dat er 180 genoodigden waren. Daarvan hadden sommigen zich verontschuldigd, o. a. de burgemeester en de president van de Kamer van koophandel te Rotterdam. Andere genoodigden waren verschenen voor het dinér, maar zonder plan aan den proeftocht deel te nemen. Zoover het ons mogelijk geweest is dit na te gaan, waren de onderstaanden bij het feest geheel of gedeeltelijk tegenwoordig:

De ministers van binnenlandsche zaken, van buitenlandsche zaken en van financiën.

De gezantschapssecretaris van het Duitsche rijk bij ons hof en de Nederlandsche gezant te Londen.

De commissaris des konings in de provincie Zeeland; de gedeputeerde Staten en de griffier der Staten van Zeeland; de voorzitters en de voor Zeeland zitting hebbende leden van de 1e en 2e Kamer der Staten-generaal.

De directeuren en kommandanten der marine te Nieuwediep, Amsterdam en Hellevoetsluis, het état-major van Zr. Ms. wachtschip te Vlissingen; de generaal-kommandant der 1e militaire afdeeling; de garnizoens-kommandant te Vlissingen en de kommandant der schutterij aldaar.

De burgemeesters van Middelburg, Vlissingen, Tilburg; de presidenten van de kamers van koophandel aldaar, benevens nog van die te Zierikzee, te Venlo en te Roermond.

De heer *Van Panhuys*, commissaris der exploitatie-maatschappij van de staatsspoorwegen; directeuren der stoomvaartmaatschappij Nederland, der koninklijke fabriek van stoomwerktuigen en der maatschappij „de Atlas" te Amsterdam.

De directeur-generaal van het Duitsche postwezen, dr. *Stephan;* de ober-Post-Director *Eickholdt* te Keulen; de directeur van het postkantoor te Amsterdam; de heer *Ter Hofstede*, hoofddirecteur der posterijen; de hoofdingenieur van den scheepsbouw, de heer *B. J. Tideman;* de heeren *Mulvany*, *Robinson*, *Ceuvel*, scheepsbouwmeesters te Amsterdam; *Smit*, van Slikkerveer; de president en de procureur-generaal van het provinciaal gerechtshof in Zeeland; de president der arrondissements-rechtbank te Middelburg en de kantonrechter te Vlissingen.

De heer *May*, consul-generaal te Londen; de consul-generaal van Engeland te Amsterdam en vele andere consuls; verschillende directeuren en administrateuren van binnen- en buitenlandsche spoorwegmaatschappijen; de presidenten der handelskamers te Keulen, Antwerpen en Brussel; de hoofdingenieur en de ingenieurs van den waterstaat en de staatsspoorwegen; de inspecteur van het loodswezen te Vlissingen tevens president der commissie voor de landverhuizing.

De provinciale inspecteur der belastingen en de directeur der registratie te Middelburg; de heeren *Halverhout* en *De Groof*, directeur en agent der maatschappij Zeeland te Vlissingen; de heeren *Muller Drent* en *Schram*, gezagvoerders der stoomschepen „Stad Middelburg" en „Stad Vlissingen."

Vertegenwoordigers van een aantal Nederlandsche, Belgische, Engelsche, Duitsche en Fransche dagbladen en geïllustreerde bladen, zoomede van de heeren *Baedeker* en *Hendschel*, uitgevers der bekende reisgidsen, en van het Rhein., Westph., Coursbuch.

Omstreeks drie uren begonnen de genoodigden zich te verzamelen. Een extra trein uit Breda bracht er eenigen aan, terwijl anderen te Middelburg gebleven waren, om, na een kijkje in de stad, later te Vlissingen aan te komen. Langzamerhand groeide de menigte aan en had er menige hartelijke en aangename ontmoeting plaats. Zoodanige samenkomsten zijn vaak nog prettiger door de ontmoeting van vrienden, die men zelden ziet, dan door de altijd stijve vereeniging van ongelijke machten en onbekende grootheden. Te vijf uren kwam Prins *Hendrik*, den vorigen avond reeds aangekomen te Middelburg, aan het havenstation, en van dat oogenblik begon men meer te gevoelen, dat allen tot één doel, tot een feest hier vereenigd waren. Die stemming werd bevorderd door de zeer aangename attentie der feestcommissie, (1) om aan elk der genoodigden een souvenir aan te bieden (in plat Hollandsch zou men zeggen: *een aandenken*, maar het internationaal karakter van dit

Zij bestond uit de Heeren: *W. A.* baron *van Lijnden*, jhr. *J. A. Hoeufft* en *P. Forbes Wels.*

feest maakte zeker het gebruik van vreemde talen noodzakelijk). Het bestond in eene kaart van Vlissingen en de havenwerken, die door nette uitvoering uitmunt en voor de in Vlissingen minder bekenden zeer welkom was. Zooals gewoonlijk, was er tijd om alles op te nemen, want wel was het diner tegen 7 uren vastgesteld, maar men was afhankelijk van de aankomst der stoomboot Stad Middelburg, die den vorigen dag naar Sheerness vertrokken was, om de genoodigden af te halen. De boot liet zich wachten, en er was alle tijd om over verleden en toekomst te spreken, om kennis te maken of oude kennissen te ontmoeten. Krachtens een zeer verstandig voorschrift der feestcommissie, die de autoriteiten voor een galakleed wilde bewaren, was het costuum voorgeschreven en zag men niet anders dan zwarte rokken en witte dassen, een voorschrift, dat echter door de Engelsche genoodigden niet verstaan of niet opgevolgd was. Daardoor was het onmogelijk menigeen te onderscheiden, die anders zeker de opmerkzaamheid getrokken had, maar daardoor ook had het bijeenzijn een minder gereserveerd karakter. Er was hier geen denkbeeld van bescherming door enkelen, maar van deelneming door allen, en mochten er onder die genoodigden zijn, die alleen aan het feestmaal schenen deel te nemen, men

mag het van het meerendeel onderstellen, dat zij voor geen feest zouden te vinden geweest zijn, als zij niet door warme belangstelling in de aanleiding daartoe waren gedreven. Voor de al te driftig verlangenden was er tijd een weinig te bekoelen. De boot met onze Engelsche vrienden liet zich wachten en langzamerhand begon zich eenig ongeduld te openbaren, dat misschien alzooveel aanleiding had in lichamelijke behoefte als in heilige feestdrift. Maar de natuur, die hier hare eischen deed gelden, had ook ginds hare oppermacht getoond. Mist had den tocht vertraagd, die toch in betrekkelijk korten tijd werd afgelegd. Hij duurde slechts te lang voor de ongeduldigen. 't Is in de natuur ook als overal en ook te Vlissingen. Men maakt zijne berekeningen, vormt zijne wenschen, maar denkt niet altijd aan den tijd, die tot rijpen noodig is. 't Zijn niet alleen de omstandigheden, 't zijn ook vaak de menschen met hunne bijzondere verlangens, die vertraging aanbrengen. Als het maar gaat zooals ze het nu ook in de nieuwe havenstad ging, dat eene lange beproeving tot eene gewenschte ontwikkeling leidt en een goed einde den voorafgeganen strijd doet vergeten! Wij naderden aan 8 uur, toen de boot aan de flinke ponton kwam aanleggen, de Engelsche gasten aan wal stapten en door den

Prins ontvangen werden. Ieder had haast en de speeches duurden daarom niet lang. De regen was ook een bondgenoot van de ongeduldigen en joeg de buitenstaanden ras naar binnen. Zeker was het gewichtigste van dit oogenblik, dat de komst der naburen bewees: de weg is gebaand, de brug gelegd, het verkeer verzekerd. Slechts weinige uren waren er noodig geweest, om de bewoners van twee verwijderde landen te verbinden. Het havenstation was tot internationaal, in zekeren zin, tot een wereldstation gewijd.

Aan den Feestdisch.

Men beweert, dat wij Hollanders, bij onze feesten, van welken aard ook, altijd maaltijden moeten aanrichten. In ieder geval hebben wij het met andere volken gemeen, en zou het slechts de vraag zijn, of wij ons daarbij niet boven anderen door onze eigenaardige kalmte onderscheiden. Maar wij meenen, dat die bijeenkomsten vrij natuurlijk zijn. Aan den gezelligen disch komt men nader aan elkander; onder vroolijken kout, als de zaken zijn afgedaan, ontplooit zich het gelaat van hooger en lager geplaatsten, en doorgaans wordt men het, etende, veel spoediger dan pratende, eens. Wij beschouwen feestdiners dan ook minder als opluistering, dan als middel om de oogmerken van een feest te bereiken. Konden ze al wat minder kostbaar zijn, gemist worden kunnen ze niet. En wie er ooit klaagde, dat hij zich aan een officiëelen maaltijd minder op zijn gemak gevoelde of zich verveelde, de Vlissingsche gasten zullen wel allen erkennen, dat de overvloed van spijzen door een recht prettig samenzijn werd gekruid.

Reeds de aanblik van de feestzaal was uitlokkend. Men zou waarlijk niet vermoed hebben, dat men in eene eenvoudige goederenloods

was, waar eene smaakvolle drapeering de anders ongezellige wanden verborg en kolossale spiegels, tal van bloemen en lichten weerkaatsten. Aan den heer *Ricard*, van Brussel, komt de eer toe dier verrassende gedaanteverwisseling. Waarschijnlijk was het om het internationaal karakter van het feest goed te doen uitkomen, dàt men die taak aan Belgische handen had toevertrouwd, terwijl het diner een product was van den welbekenden Amsterdamschen kookheld *Zomerdijk Bussing*. Zeker zal deze laatste zich niet beklagen, dat men zijne kunst geen eer aan deed. En hoe kon het ook anders? Al ware het aangebodene minder uitstekend geweest dan nu het geval was, men had het, na zoo langen wachttijd, even gaarne genoten. Er ontbrak niets, en wij meenen, dat het geheel met diner-organiseerend talent was ingericht, al gelieft ook een Engelsch reporter, die misschien zijn smaak niet voldaan zag, op te merken, dat niet altijd de juiste wijnen bij zekere spijzen werden aangeboden. Men moet er ook op geleerd zijn, om alles zoo haarfijn te kunnen bepalen en waarschijnlijk is dit is bij de Engelsche dagblad-verslaggevers het geval. Maar 't was duidelijk genoeg te bemerken, dat de gasten alles vereenigd vonden, en zich op hun gemak gevoelden, al zat daar aan de eeretafel ook de Prins, van vele hooge personages om-

ringd. Zijne tegenwoordigheid scheen meer te bezielen dan tot stijve deftigheid te stemmen. En hoewel geen oogenblik een enkele vorm uit het oog werd verloren, bewees de toon, die hier heerschte, dat het den Prins gegeven is, niet alleen vorstelijke belangstelling in nuttige ondernemingen te toonen, maar ook het genot te verhoogen van hen, die in gulle feestvreugde daarover zich om hem scharen.

Hoe meer de eischen der natuur tot bevrediging kwamen, des te opgewekter werden de gesprekken. Heel intiem kunnen ze in zulk een uitgestrekten kring niet zijn, en er was hier nog een ander beletsel om daarvan te genieten, daar men allerlei talen dooreen hoorde spreken. Gelukkig was het geen spraakverwarring en had men alleen eenigszins scherp toe te luisteren van welke taal men zich tot zijn antwoord bedienen moest. Maar al ras zwegen al die stemmen, omdat men naar een enkelen luisteren wilde. Het was lang voor het dessert aanving, dat de toasten een aanvang namen. Voor velen was het onmogelijk ordelijk te blijven zitten en goed te hooren, zoodat menigeen het waagde van zijne plaats op te staan en den spreker te naderen. Onder dezen bekleedde de breede schare van reporters eene eerste plaats. Het is inderdaad grappig om te zien, hoe deze verdienstelijke menschensoort (want hoe zou men anders van

zoodanige feesten daar buiten genieten kunnen) zich moeite geven, om met de meeste nauwkeurigheid aan te teekenen, wat de onderscheiden sprekers, meestal zonder lange voorbereiding of ernstige overweging, gaan zeggen. En toch, toasten zijn evenmin bestemd letterlijk te worden opgeteekend, als zonder toejuiching voorbij te gaan. Daarom zijn de verslagen, die men ons daarvan geeft, doorgaans geene reproductie van hetgeen gezegd werd, maar ze gelijken veel meer op een eenvoudigen natuurmensch, die in een stijf zondagspak aan het publiek wordt vertoond. Een diner zonder toasten zou iets hebben van een lichaam zonder leven, maar 't is jammer dat de vloed der hartelijke welsprekendheid door officiëele vormen belemmerd wordt. Gelukkig waren de mannen van den vorm toch ook goede en hartelijke sprekers. De heer *Ramann* opende de rij en bracht een toast aan den Koning, zooals gebruikelijk is. Hij vergat echter niet den Prins te danken, die hier op nieuw het bewijs gaf, hoe Oranje steeds vooraan staat, waar het iets goeds en groots voor Nederland geldt. Onmiddellijk daarop nam de *Prins* het woord en — tot verbazing van de Engelsche gasten, die onze vorsten maar weinig schijnen te kennen — bracht hij, in vloeiend Engelsch, een dronk aan Koningin *Victoria*, met den wensch, dat de nieuwe lijn de banden tusschen de beide landen

mocht versterken. Nadat de volksliederen met toejuiching gehoord waren, bleef de toastenvloed onafgebroken stroomen. De *Minister van Binnenlandsche Zaken* gedacht den Keizer van Duitschland en den Koning van België; de graaf *Von Wrangel* sprak daarop een woord van dank en vereenigde dit met een dronk op het Koninklijke huis. Nu was de beurt aan den heer *Tak van Poortvliet*, die een warme hulde aan den Prins bracht, onder de daverende toejuiching der aanwezenden. Wat hij sprak was allen uit het hart gegrepen. Allen stemden gaarne in met den dank aan den Prins gebracht, en dankten niet minder den spreker, die, zoo flink en waar, de verdienste van den Prins omtrent de nieuwe maatschappij in het licht stelde.

Daarop volgde de heer *Hartsen*, die de Nederlandsche regeering gedacht, waarna de *Minister van Binnenlandsche Zaken* ex officio antwoordde. Wij duidden het hem niet euvel, dat hij in het vuur zijner improvisatie van de overbrugging van de Schelde sprak, daar hij niet verzuimde aan de ingenieurs, die de Vlissingsche werken tot stand brachten, den welverdienden lof te geven. De *Minister van Financiën* gedacht Zeeland; de heer *Bijleveldt* onzen gezant in België, en deze de Engelsche autoriteiten; de heer *Insinger* wijdde een dronk aan de London-Chattam en Dover Railway-company en de heer

Reuve, van de Reinische Bahn, aan de stad Vlissingen. Toen nu de heer *'s Jacob* het huwelijk tusschen de staatsspoorwegen en de maatschappij Zeeland gedacht en de vice-admiraal *Fabius* den Prins nog eens in herinnering gebracht had, als admiraal van de vloot, kwam het uur van scheiden. Menigeen had nog een woord op het hart, maar 't was meer dan tijd dat het vuurwerk een aanvang nam, daar reeds eene ongeduldige menigte daar buiten wachtte. Alles ging met den Prins naar het hoofd, om het kunstwerk te zien. 't Was van Antwerpsche handen, maar in zijn soort schoon. Vuurwerken zijn vuurwerken, waar men ze ziet, en zij leveren niet veel verscheidenheid, dan door de plaats waar ze worden afgestoken en door de namen, die ze ten slotte in het licht stellen. 't Is nu eenmaal bij ons gewoonte, dat feesten en vuurwerk onafscheidelijk zijn. Wij hebben er vrede bij, voor zoo ver ze den lof onzer feestvieringen hoog opvoeren; maar wij achten het toch gelukkig, dat de feestvreugde niet zoo kort duurt als het vuurwerk-genot. Als het een feest geldt, zoo als hier werd gevierd, dan zien wij ze gaarne, die kunstproducten, die, in het luchtruim zich openen om vriendelijk licht te verspreiden. Zij zijn als het zinnebeeld van die ondernemingen, die steeds tot hooger ontwikkeling worden gebracht, om zich in een stroom van licht en zegen over allen te ontlasten.

Op de Mailboot.

Het is Dinsdagmorgen ongeveer acht uur. De stoomboot *Stad Middelburg* ligt voor de ponton en van alle kanten stroomen de reizigers toe, om zich met de aan boord zijnde Engelsche feestgenooten te vereenigen. Deze laatsten hebben, met een deel der andere genoodigden, den nacht aan boord doorgebracht, terwijl anderen in Vlissingen nachtverblijf vonden, enkelen met een extra-trein uit Middelburg aankwamen. Ook de Prins is daar om van de afvaart getuige te zijn. In gezelschap van zijn gevolg en van den Commissaris des Konings brengt hij een kort bezoek aan de boot, neemt een hartelijk afscheid van de aanwezige directeuren der maatschappij, en nauwelijks is hij weder aan wal gestapt of de boot komt in beweging. Alles wemelt dooreen op het ruime dek, waar het waarlijk niet te zien is dat er 180 gasten zijn. De menigte aan den wal wuift ons haar afscheidsgroet toe, en onder het spelen der volksliederen — wij hebben de kapel van den heer *Sonneman*, die gisteren ook bij het diner zich verdienstelijk maakte, aan boord — in opgewekte stemming, stoomen wij weg en gaan zee kiezen.

Het is natuurlijk, dat wij allereerst ons oriën-

teeren en het drijvend paleis, waarin wij ons bevinden, in oogenschouw nemen.

De nieuwe maatschappij bezit drie stoomschepen, die den geregelden dienst zullen doen, en naar de steden Middelburg, Vlissingen en Breda genoemd zijn. Wij bevinden ons op de eerste, gezagvoerder *Muller Drenth*, een voor passagiers en goederen uitstekend ingericht schip van 1700 ton inhoud en 1200 paardekracht. Voor de passagiers 1ste klasse zijn twee ruime, elegant ingerichte salons, met 33 hutten, waarvan ieder 2 slaapplaatsen heeft, die echter met twee kunnen vermeerderd worden. De 2de klasse heeft een salon met 32 slaapplaatsen. Buitendien is er beneden een smaakvolle dames- en op het dek een kleine maar doelmatige rooksalon. Voor de lading is niet minder goed gezorgd. Er zijn onder anderen vee-ruimen voor 700 schapen en 300 runderen. Verder vindt men alles, wat de tegenwoordige scheepsbouwkunst doelmatigs aanbrengen kan, en ter geruststelling der passagiers bij mogelijk ongeval, zien wij een stoombrandspuit en een extincteur van nieuw model, terwijl zes flinke sloepen, waarvan twee reddingsbooten zijn en die op de meest eenvoudige wijze kunnen te water gelaten worden, den angstigen reiziger althans eenige geruststelling aanbieden.

Eer wij dat alles gezien en omtrent een en ander de noodige inlichtingen gevraagd hebben, verloopt er nog al wat tijd en wij hebben het daardoor nauwelijks bemerkt, dat de kust bijna geheel uit het oog verdwenen is. Wat voor menigeen, die voor langen tijd het vaderland gaat verlaten, eene pijnlijke gewaarwording is, dat is voor ons eene gewenschte zaak. Wij verlangen toch de kust te zien, werwaarts onze tocht voert en .... binnen weinige uren hopen wij weder den voet op eigen bodem te zetten.

Er was dan ook geen sprake van zuchtende reizigers, die met een betraand oog zitten te turen in de richting, waar zij meenen, dat hun *Heimath* moet wezen. Evenmin zijn er poëtische toestanden waar te nemen, of het zou moeten zijn in de verschillende groepen, die de meeste verscheidenheid van taal, kleeding, en wat niet al meer, opleveren. Om te zitten mijmeren bij het aanschouwen van lucht en golven, is geene gelegenheid, want er is veel te veel leven en beweging om ons henen. Van eentonigheid geen zweem. Nu eens trekt een vuurschip onze aandacht, dan staren wij op de visschersschepen, die op het water schijnen te dansen; dan weder klinkt hier en daar het klassieke „hè, da's mooi," als een kolossale driemaster met volle zeilen zich aan ons oog vertoont.

De zee was en bleef kalm, zoodat men slechts bij eene wandeling op het dek gevoelde, dat men zich op een ander element dan gewoonlijk bewoog. Dat droeg niet weinig bij tot de gezelligheid en het aangenaam verkeer, dat geen oogenblik van verveling toeliet. Hoe ruim de boot en haar dek is, toch moest de betrekkelijk kleine ruimte, waarin zoovelen zich bewogen, de anders verwijderden tot elkander brengen. Er was hier eene gelijkheid, een communisme, als ge wilt, zonder eenig gevaar, en met geringe uitzondering mengden velen zich dooreen en .... allen genoten.

Doch, neen! dat laatste is te sterk uitgedrukt. Of kondt gij genieten, meêlijdenswaardige tochtgenooten, wier treurige blikken en bleek gelaat, wier telkens wederkeerend lijden, het hardste hart zou hebben gebroken. Gij zult het ons, vertrouw ik, vergeven, dat nu en dan onze door uwe smart geschokte zenuwen de lachspieren deden trillen; want waarlijk, wij deelden in uwe teleurstelling, dat de zeetocht voor U geen pleiziertocht was.

Neen! het is geene koude bespotting van anderer leed, als ik zeg, dat ook die tijdelijkkranken soms de vroolijke stemming verhoogden van wie door geene zeeziekte werden geplaagd. De pijnlijkste toestanden in het leven kunnen soms voorkomen in vormen, die aan

het lachwekkende grenzen. En dan, 't was al zeer toevallig, dat het gevreesde zeemonster zijn prooi bij voorkeur onder de reporters zocht. Tegen dien vijand was de conservatief evenmin als de liberaal opgewassen, en al had u hunne meewarige vereeniging, bij gemeenschappelijk lijden, niet getroffen, dan zou het niet onopgemerkt zijn voorbijgegaan, dat beiden, hoe zij ook mochten strijden en worstelen op hun gebied, ten slotte aan één eisch gehoorzaamden, aan dien der natuur.

Wij zijn al op de Teems. Onder vreugde en smart zijn wij allen het doel nader gekomen. Men toont ons een zwarte streep, en wij verbeelden ons, dat wij duidelijk het land zien. En nog een korten tijd dan zien wij het inderdaad en wederom een oogenblik en wij kunnen Sheerness onderscheiden. Nu heeft alles een geheel ander aanzien. De zwakken herleven, de Engelsche tochtgenooten grijpen naar hunne bagage, de anderen kijken de oogen uit naar een Duitsch ramtorenschip of naar den beruchten Great Eastern. De pier, waar wij moeten aanleggen, is opgepropt met publiek. Daar knalt op eens een kanonschot en nog een tot 21 toe. Het komt van het wachtschip, waarop men meende, dat wij Prins *Hendrik* aan boord hadden. Maar zeker gelden ons de *cheers* en de hoerah's, die van de pier ons tegenklinken.

’t Duurt lang eer wij voet aan wal kunnen zetten, maar wederom kort de muziek ons den tijd en wij zien met genoegen de toeschouwers het hoofd ontblooten bij ons volkslied, zooals wij dat bij het hunne deden. Eindelijk staan wij op Engelschen grond — neen, op de pier, die vervaarlijk ver in het water uitsteekt. Of liever, wij hangen daar, want er is schier geen plaats om te staan. Wij kunnen dan ook niets hooren van de speeches, die hier gehouden worden en die gelukkig zeer kort zijn. Evenmin zien wij den geheelen Engelschen admiraal, die hier éénen kwam zoeken en velen vond behalve dien éénen. En nu gaat het voort naar de stad, half gedragen en half loopende. ’t Is al laat, ongeveer half zes en ieder is nieuwsgierig naar hetgeen hij zien zal. De eerste indruk is niet verrukkend, maar ’t is ons ook niet om Sheerness te doen. Al was het nog leelijker en vuiler geweest, wij zouden het met welgevallen begroet hebben, niet slechts omdat wij het doel van onze reis hadden bereikt, maar omdat wij daar verschenen als de getuigen, dat een hooger doel bereikt, dat de maildienst tusschen Nederland en Engeland geopend was.

Te Sheerness.

Zoo jammer het is, dat in sommige oogenblikken eene opgewekte stemming ons veel doet voorbijzien, wat aandacht verdiende, zoo gelukkig is het, dat diezelfde stemming voor menigerlei teleurstelling bewaart. Wie zich ooit illusiën maakte van het machtige Albion en droomde van eenen tocht, die hem niet alleen de Engelsche kust met hare krijtbergen, maar ook het wondervolle van de bedrijvige Engelsche steden te zien zou geven, en dan Sheerness binnen treedt, zou wel kunnen denken, dat men hem ongemerkt naar een ander land had gevoerd, indien niet het patois der Engelsche straatjongens hem verzekerde, dat hij werkelijk het doel zijner reis bereikte. Onze naburen mogen soms smalen op onze kleine, zindelijke, stille stedekens, maar ik ken geen land- of zeeplaats in ons kleine koninkrijk, zoo vuil, zoo ongenietbaar als Sheerness. Leelijke, bekrompen, bedompte woningen, een ellendig plaveisel, een ordeloos mengsel van straten en stegen worden niet vergoed door een enkel vriendelijk huis, waar een Engelsche Lady ter sluiks tusschen bloemen heenkijkt naar de vreemde gasten. Aan den ingang van het stadje ligt het stationsgebouw, dat bij het

minste op onze lijnen ver achter staat. Daar gekomen, verliet ons een klein deel van ons gezelschap, dat naar Londen doorreisde, terwijl wij buiten de stad om, door een modderigen weg, voortstrompelden naar het feestlokaal.

Er is geene sterke verbeelding noodig om zich dat te kunnen voorstellen. Het had niets van dat toover-paleisachtige, dat feestzalen dikwijls te zien geven. Men kon er buiten meer zien dan daarbinnen, waartoe de reeds vallende avond het zijne bijdroeg. Een monsterachtig groote linnen tent, aan de binnenzijde met rood en wit katoen bekleed, stond op een soort van exercitieplein op ons te wachten, en door een paar openingen kropen wij daar binnen. Het gazon was voor een deel met kokostapijt belegd en in het midden hingen een paar touwen, die aan een dans op de slappe koord denken deden, maar bestemd waren om bij de toenemende duisternis een half dozijn scheepslantaarns te dragen, waardoor het feestelijk aanzien juist niet werd verhoogd. Laat mij echter aanstonds er bijvoegen, dat de feestdisch den binnenkomenden vriendelijk toelachte. 't Was ruim zes uren geworden en de zeereis had hongerig gemaakt. Maar ook zonder dat zou de aanblik aanlokkend geweest zijn. En als ge dan kennis gemaakt hadt met het kleine en eenvoudig ingerichte, maar veelbevattende

menu, dan werd het u duidelijk, dat de Engelsche gastheeren met de Nederlandsche, op dit punt, konden en wilden wedijveren.

Gaarne brengen wij hulde aan hunnen goeden smaak en hunne milde hand, maar achten ons gelukkig, dat wij veel op te merken hadden, waardoor het ons minder tot schade was, dat wij geheel vreemd waren aan de Engelsche gewoonten. Zeker is het, dat, wie niet vrijmoedig eischte of sans façon zich zelven voorzag, stiefmoederlijk bedeeld werd. De bediening liet anders niets te wenschen over.

Ofschoon alle stijfheid, zoo vaak de gezellin der etiquette, geweerd was, toonden toch onze naburen, dat zij zekere vormen immer getrouw blijven. Te midden van het gegons der talrijke stemmen, sprak de voorzitter *Sir Sydney Waterlow* eenige woorden, die voor een gebed moesten gelden, en nog niet lang was men aan tafel gezeten als reeds de toastenstorm losbrak.

Elke toast werd door eene schel aangekondigd, terwijl een ceremoniemeester, die zich achter den voorzitter geplaatst had, den naam uitgalmde van den aanstaanden spreker. Had deze geëindigd, dan herhaalde dezelfde autoriteit nog eenmaal, wat of wie het onderwerp van de speech was geweest en gewapend met een stok of rol (ik kon dat van verre niet onderschei-

den) beval hij het *hip, hip, hip, hoerah,* waaraan ook het personeel der bedienden een ijverig aandeel nam.

Omtrent den inhoud der toasten heb ik niet veel te zeggen. Zij waren allereerst officiëel en gedachten dus de Koningin, onzen Prins, onzen Koning, en als daarvoor de gebruikelijke dankbetuigingen uitgesproken waren, volgden de nieuwe Maatschappij, haar gewenscht succes, de stoom- en spoorwegmaatschappijen en wat verder aan de orde was. Sommige toasten waren nog al lang en alle werden door het gebruikelijke *hear! hear!* afgewisseld. Op ééne na werden ze alle in het Engelsch uitgesproken. Een der Nederlandsche gasten vroeg verlof het in zijne moedertaal te doen, terwijl een ander in zeer vloeiend Engelsch zijn gemoed lucht gaf. De Duitsche graaf *Von Wrangel,* die den vorigen dag in Nederland Fransch gesproken had, bediende zich nu van de taal zijner gastheeren. Over het algemeen was de inhoud der redevoeringen niet zeer belangrijk en kon het stijve officiëele niet vergoed worden door een enkele aardigheid of hoffelijkheid. Er was ook niet veel nieuws meer te zeggen. Het belangrijkste zeker was een der toasten van *Sir Waterlow,* die daarin sprak over hetgeen nog te wenschen overbleef, maar tegelijk de verzekering gaf, dat daarin voorzien zou worden. In meer dan éen opzicht ver-

blijdde ons die verzekering. Zij was toch ook een bewijs van de sympathie onzer naburen voor de nieuwe onderneming en dat temeer, omdat het niet bij algemeene toezegging bleef, maar duidelijk vermeldde wat tot bevordering der onderneming zou gedaan worden. Wil men die rede van den voorzitter een toast noemen, dan was het een recht practische, die meer dan officiëele geestdrift opwekte.

Dat ons dinér door muziek begeleid werd, laat zich begrijpen. Achter de hoofdtafel, maar buiten de tent, zat een viertal muzikanten met strijkinstrumenten, die, geloof ik, virtuosen in hun soort waren, maar 't was bijna onmogelijk er iets van te hooren. *Sonnemann*'s kapel, die aan het andere uiteinde van de tent geplaatst was, liet krachtiger tonen hooren en lokte de bevolking van Sheerness naar het feestterrein. Toen wij ruim 9 uren de tent uittraden, was het veld met menschen als bezaaid. Slechts met moeite baanden wij ons een doortocht naar de boot en hadden nog een zeer lastigen tocht over het havenhoofd. Maar wij kwamen, schoon dan ook wat geduwd en gedrongen, heelshuids aan boord, terwijl de reeds sombere gebouwen der Engelsche zeeplaats in duisternis gehuld en nauwelijks meer te onderscheiden waren.

Onze muzikanten gaven nog eens een Volkslied ten beste en de op de pier dicht opeenge-

pakte menigte vermaakte zich met ons aan te staren en toe te juichen, zooals wij dat ook bij ons gewoon zijn, juist alsof ze nooit een stoomboot of reizigers hadden gezien.

Het was of wij van Sheerness niet scheiden konden. Althans 't ging niet gemakkelijk om in het ruime sop te komen, tengevolge van de mindere geschiktheid der aanlegplaats, waarin echter, wij voegen dat er aanstonds bij, spoedig zal worden voorzien. Eindelijk gelukte het, en statig verwijderde zich onze boot om ras weder te keeren. Dit laatste zal met de meeste der toen opvarenden het geval wel niet zijn. Maar wij, die voortaan slechts uit de verte, in het succes van den maildienst kunnen deelen, wij keerden toch terug met de voldoening een reisje naar Engeland te hebben gemaakt. Gelukkig wie met weinig tevreden is. Wij hadden wel liever, zooals men ons eerst had voorgespiegeld, Londen gezien, dan te Sheerness gegeten, maar kunnen wij van de wereldstad niet meêpraten, wij waren getuigen, hoe voor den wereldhandel weder eene nieuwe lijn geopend werd, die, door Nederlandsche volharding tot stand gebracht, een teeken is van ons ontwaakt en krachtig leven.

De Terugtocht.

Het was heel wat leeger en stiller aan boord, dan op onze uitreis. Een aantal reisgenooten van den morgentocht bleef in Sheerness achter of was naar Londen teruggekeerd. Er waren vermoeiden onder ons, die spoedig in hunne hutten rust gingen zoeken. Anderen meenden door den slaap den wreeden vijand, die hen alweder aangrijnsde, te kunnen bezweren, of lieten zich althans wijsmaken, dat zij in de kooi minder toegankelijk voor hem zouden zijn. Helaas! de gevreesde liet zich niet verbidden en toen later in den nacht de wind opstak, scheen hij met alle menschelijk lijden te spotten en wees de stille bede der half dooden onmeedoogend af. Slechts een betrekkelijk klein deel der tochtgenooten bleef nog langen tijd op het dek vereenigd. En het was hun daar goed, niet slechts omdat vroolijke kout en allerlei herinneringen de uren deden voorbijvliegen, maar 't was waarlijk schoon en opwekkend in den helderen zomernacht op den breeden Oceaan.

Men verwacht in een feestverslag geene dichterlijke beschrijvingen. Ik zou mij daartoe ook niet in staat rekenen. Maar ik mag wel van den indruk spreken, dien een en ander maakte op

ons, die voor het eerst zulk eenen tocht deden. Zoolang wij iets van de kust konden zien, boeiden ons de vuurtorens en draaiende kustlichten, later de lichtschepen en enkele koopvaarders, die, als nauw te onderscheiden gevaarten, zich vertoonden. Het was indrukwekkender dan toen alles licht om ons was. Onwillekeurig bepaalden zich de gedachten bij het doel van onze reis, bij de toekomst der onderneming. Ook zij is nog in nachtelijk duister gehuld, maar nevens de lichtpunten, die ons omringen, hebben wij eene vaste hoop op den naderenden dag.

Die hoop wordt niet weinig versterkt door de medewerking, die ons van Engelsche zijde is toegezegd. Wij kregen daarvan den gelukkigsten indruk door den zoogenaamden toast van *Sir Waterlow*, die eigenlijk een sermoen was, waarin de aangenaamste beloften allen tot belangstelling in deze nieuwe verbindingslijn moesten wekken. De flinke directeur der London-Chatham- en Dover-spoorwegmaatschappij erkende, dat de aanlegplaats te Sheerness veel te wenschen overliet, maar gaf, zooals wij boven reeds aanstipten, het uitzicht, dat daarin, en wel spoedig, verbetering zou komen. Bij het eerstvolgend station boven Sheerness, te Queenborough, zal een nieuw havenhoofd worden aangelegd en zoodra dit gereed is, zullen onze booten van daar afvaren.

Het was al veel, dat de Engelschman erkende; er moest in zijn land nog veel gedaan worden om de nieuwe lijn aan haar doel te laten beantwoorden, en mogen wij op de vervulling van zijne beloften staat maken, dan breekt er zeker voor de maatschappij „Zeeland", laat mij liever zeggen voor onzen handel en voor ons verkeer, een gelukkige dag aan.

Het is zeker, dat nog veel te verbeteren is, dat er nog veel aan het bestaande moet toegevoegd worden, zullen wij zegevierend op onze onderneming kunnen wijzen tegenover hen, die hare wording met leede oogen zien, haar succes betwijfelen. Maar dat bestrijders of benijders zich niet op dezen proeftocht beroepen, om hunne grieven te bevestigen. 't Is waar, wij maakten langer reis dan men ons had voorgespiegeld; het ging even moeilijk om van Sheerness los te komen, als om er voet aan wal te zetten; de aankomst der booten op den vastgestelden tijd is nog niet verzekerd, maar immers een proeftocht is geen tocht, die bewijzen moet, dat men elken proef kan doorstaan, veeleer een, die door proeven toonen moet wat er nog te doen, te veranderen en te verbeteren is. Zoo althans hebben wij het doel onzer reis opgevat, en al vermeten wij ons niet te zeggen, waartoe onze opmerkingen en die onzer medereizigers leidden, wij meenen toch ook te mogen

medespreken van ervaringen op de reis opgedaan, en houden het dan voor zeker, dat hier van geene andere leemten of gebreken sprake kan zijn, dan van de zoodanigen, die bij elke nieuwe en jeugdige zaak onvermijdelijk zijn. Terwijl wij dit schrijven, is reeds voor een deel daarin voorzien en worden andere verbeteringen met kracht en snelheid voorbereid. Neen, wij hebben in dien nacht van onzen terugtocht ons geene luchtkasteelen gebouwd. Wat wij toen dachten en hoopten komt even zeker als het licht, dat toen langzamerhand ons kwam verkwikken. Moeten er, als toen, nog eens bruisende golven en hevige winden voor een oogenblik schrik aanjagen, een vriendelijke dageraad zal ze ras doen vergeten. Het leven is opgewekt en deze tocht is daarvan een gelukkig en verblijdend teeken. Waar zich dit zoo krachtig openbaart, kan het niet anders dan zich verder ontwikkelen. Hoe meer het zich aan allen mededeelt, des te meer waarborgen van duurzaamheid; en als eens ons volk daarvan de gelukkige vruchten smaakt, als het handelsverkeer, langs dezen weg, aan zoovele anderen zijne voordeelen biedt, dan zullen zij gezegend worden, die den grond daartoe legden.

Zie! daar vertoont zich reeds weder de vaderlandsche kust! Zoo klonk het ons in het oor, toen wij na korte rust de frissche

morgenlucht op het dek genoten. Wij waren bijna weder aan het einde van onzen tocht, en schoon hier geen sprake was van blijdschap over het wederzien, deed het ons toch goed den vaderlandschen grond weder te naderen, daar we met groote voldoening op de reis konden terugzien. Het was in ieder opzicht een aangename tocht geweest; het gastvrij onthaal op de boot, dat niet genoeg kan worden geroemd; een aangenaam gezelschap, door menige welkome kennismaking opgeluisterd; een kijkje aan Engelands kust en eene korte aanraking met den vreemdeling — alles had bijgedragen om ons met voldoening te doen terugzien, en het was ons uit het hart gesproken toen de heer *Fabius*, eer wij de stoomboot verlieten, een woord van dank aan de directie richtte, dat door den heer *Ramann* even welwillend beantwoord werd.

Het was omstreeks acht uren in den morgen, toen wij weder de ponton te Vlissingen betraden. Een extra-trein stond gereed om ons weder huiswaarts te brengen en het aantal genoodigden verspreidde zich kort daarna in allerlei richting. Zeker hebben allen de overtuiging met zich genomen, dat een goed werk begonnen is, en zullen zij het alom verkondigen, dat voor Nederlands welvaren een nieuwe bron is geopend. Wie Vlissingen met zijne

havenwerken en nieuwe, zich uitbreidende inrichtingen heeft gezien, zal het uitmuntende daarvan erkennen en met ons den wensch koesteren, dat de nu ingestelde dienst de vrucht daarvan zal vermenigvuldigen. Eene onderneming, door Nederlandsche energie in het leven geroepen, door vorstelijke medewerking geschraagd, door de belangstelling van een geheel volk begunstigd, voor den wereldhandel van toenemend gewicht, zulk eene onderneming mag met recht veel belovend heeten. En als eens het nageslacht zich in de vervulling zal verblijden, dan wijze het dankbaar op de feesture, die wij doorliepen, waarin een nieuwe parel in Neêrlands kroon gevlochten werd.

Bijlage I.

De Stoomvaartmaatschappij Zeeland staat onder directie van:

de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij, in Vlissingen gerepresenteerd door den heer Halverhout met den titel van Inspekteur.

Commissarissen van toezicht:

Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden; M. H. Insinger; Van Lennep; J. P. R. Tak Van Poortvliet; F. Wibaut en *G. J. Sprenger.*

De Directie der K. N. S.-Maatsch. bestaat uit de heeren:

C. A. Von Hemert, W. Ramann en *Bijleveld* te Amsterdam, en *J. G. Betz,* te Rotterdam.

Bijlage II.

De passagiersvracht van Londen naar Vlissingen, Roosendaal, Antwerpen en Rotterdam bedraagt:

1e klasse	£	1. 6. 0	=	*f* 15,60
2e „	„	0. 15. 0	=	- 9,—

Retourkaarten, geldig voor eene maand:

1e klasse	£	2. 0. 0	=	*f* 24,—
2e „	„	1. 4. 0	=	- 14,40

Wanneer men eene retourkaart neemt, behoeft men daarvan niet terstond gebruik te maken; de maatschappij laat eene maand tijdsruimte om haar voor de heenreis te gebruiken, en dan nog behoudt de kaart eene maand lang hare geldigheid voor de terugkomst.

In de uren van aankomst, in verband met het vertrek van den spoortrein, zal met half October eene verandering worden gebracht.

Agenten der Maatschappij zijn:

te *Vlissingen* de heer DE GROOFF,

te *Londen* de heeren THOS. COOK & SON.

Bijlage III.

Terwijl Prins *Hendrik* zich des morgens van den 19 Juli op het stoomschip bevond, had daar nog eene bijzonderheid plaats, die, als niet tot het verhaal van den reistocht behoorende, hier door mij vermeld wordt.

De heer *A. F. De Bruge,* ontvanger bij het loodswezen te Vlissingen, bood Zijne K. H. een geschenk aan, dat om deszelfs afkomst van groote waarde moet worden geacht en dan ook door den Prins met dankbaarheid werd aanvaard. Het bestond in een groen fluweelen met goud geborduurde brieventasch, in gebruik geweest bij den grooten zeeheld *M. Adriaansz. De Ruijter.* Het geschenk was vervat in een sierlijk, rijk verguld doosje, waarin dit opschrift: Brieventasch van den admiraal *De Ruijter;* aan Z. K. H. Prins *Hendrik* der Nederlanden, uit dankbaarheid voor de oprichting der stoomvaart-maatschappij tusschen Vlissingen en Engeland, van *A. F. De Bruge*, ontv. Ned. Loodswezen te Vlissingen, 19 Juli 1875. De Prins heeft later bij een vereerend schrijven zijn dank laten betuigen aan den heer *d. B.* en het geschenk in de verzameling van familie-oudheden en herinneringen, in het paleis te Soestdijk doen plaatsen.

